

LAGUTSKOTTETS UTLÅTANDE 11/2000 rd

Regeringens proposition om statsbudgeten för 2001

Till finansutskottet

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 14 september 2000 en proposition om statsbudgeten för 2001 (RP 109/2000 rd) till finansutskottet för beredning.

Med stöd av 38 § 3 mom. riksdagens arbetsordning har lagutskottet beslutat lämna ett utlåtande om budgetpropositionen beträffande sitt kompetensområde till finansutskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- justitieminister Johannes Koskinen, avdelningschef, regeringsrådet Tuomo Rapola, finansrådet Simo Ojanen, regeringsrådet Ahti Penttinen, biträdande avdelningschef Esa Vesterbacka och regeringsrådet Leena Kuusama, justitieministeriet
- regeringsrådet Tuomo Vainio, finansministeriet
- direktör Ilkka Neiramo, Fångvårdens utbildningscentral
- hovrättsrådet Seppo Männikkö, Finlands Juristförbund

- ordförande Jari Tuomela, Vankilavirkailijain liitto VVL
- huvudförtroendeman Irene Litmanen, Vankinhoidon henkilökuntaliitto ry
- ordförande, tingsdomare Matti Palojärvi, Tingsrättsdomarna r.f.

Samband med andra handlingar

I samband med behandlingen av statsrådets skrivelse U 24/2000 rd med anledning av ett förslag från Republiken Portugal om ett rambeslut (brottsoffrets ställning i det straffrättsliga förfarandet) hörde lagutskottet bl.a. ordföranden för brottsofferkommissionen, verksamhetsledare Pirkko Lahti och chefen för Brottsofferjouren Petra Kjällman. Då fick utskottet också information om Brottsofferjourens finansiella läge.

Med anledning av budgetpropositionen för nästa år har utskottet hört sakkunniga om utbildningen av fångvaktare och om de nya lönereglerna för domarna. Men utskottet yttrar sig om dessa frågor senare i ett annat sammanhang.

UTSKOTTETS STÄLLNINGSTAGANDEN

Motivering

Avgränsning av utlåtandet

I detta utlåtande koncentrerar sig lagutskottet på justitieministeriets förvaltningsområde med en

särskilt tonvikt på brottsoffrens ställning och på översynen av lönen för ledamöterna i de högsta domstolarna.

Bättre villkor för brottsoffer

Åtgärder för att förbättra brottsoffrens ställning. På 1990-talet har särskilt avseende fästs vid behoven att förbättra brottsoffrens ställning både när det gäller statens insatser och den offentliga debatten i massmedierna. Detta har resulterat i bl.a. följande åtgärder:

- Det har införts flera lagändringar i syfte att förbättra brottsoffrens ställning.
- Utifrån förebilder och positiva erfarenheter från flera länder ute i Europa etablerades Brottsofferjouren 1995 som ett samarbetsprojekt inom ramen för Penningautomatföreningen. Sju riksomfattande föreningar och tre ministerier är engagerade i verksamheten, och arbetet samordnas av Finlands Röda Kors.
- I programmet för Paavo Lipponens andra regering sägs följande i avsnitt 6 Rättspolitik och jämställdheten: "Rättskyddet för brottsoffer förbättras och möjligheterna att täcka offrets rättegångskostnader med statliga medel utreds".
- Med hänvisning till regeringsprogrammet tillsatte justitieministeriet den 23 februari 2000 en kommission för att utreda åtgärder i syfte att förbättra brottsoffrens ställning (den så kallade Brottsofferkommissionen). Därförinnan hade frågan behandlats av statsrådets finansutskott. — I beslutet att tillsätta kommissionen sägs att brottsoffrens ställning i viss mån kan förbättras med hjälp av lagstiftning, men till stor del också med andra medel. Därför har kommissionen i uppdrag att lägga fram ett förslag hur brottsoffrens villkor kan förbättras med olika insatser, information och utbildning eller med hjälp av andra medel.
- Finland ställer sig positivt till förslaget från Republiken Portugal om ett rambeslut rörande brottsoffrets ställning (U 24/2000 rd). Syftet med rambeslutet är att förbättra brottsoffrets ställning i det straffrättsliga förfarandet och att tillnärma medlemsstaternas lagstiftning i denna fråga. Förslaget bygger bl.a. på punkt 32 i slutsatserna från Europeiska rådet i Tammerfors.

I utlåtandet (LaUU 10/2000 rd - U 24/2000 rd) om förslaget till rambeslut framhöll lagutskottet att brottsoffer i Finland i många hänseenden har en bättre ställning än i vissa andra EU-medlemsstater. Därför stärker rambeslutet inte offrets rättsliga ställning i Finland i någon högre grad. Offrets ställning och faktiska möjligheter att få behörig rättssäkerhet måste dock förbättras med hjälp av effektiv information, ändrade attityder och nya rutiner hos myndigheterna och genom stöd till organisationer som arbetar med brottsoffer.

Brottsofferjouren. Brottsofferjouren är en rikstäckande och väl etablerad organisation som hjälper brottsoffer. Verksamheten får hela tiden positiv respons från många håll. Brottsofferjouren arbetar på följande sätt:

- Brottsofferjouren erbjuder människor som utsatts för brott eller försök till brott och deras anhöriga psykiskt stöd och praktiska råd. Arbetet utförs av utbildade, frivilliga stödpersoner och telefonjourhavande. Verksamheten leds av distriktssekreterare med utbildning i mänskliga relationer.
- Syftet är att ändra den allmänna attityden och lagstiftningen för att brottsoffren skall få en bättre ställning i samhället. Dessutom är målet att Brottsofferjouren skall bli en statsfinansierad, permanent och rikstäckande serviceform.
- Brottsofferjouren har en rikstäckande telefonjour, där utbildade frivilliga jourhavande ger de uppringande psykiskt stöd och praktiska råd. De som behöver mer hjälp hänvisas till närmaste brottsoffermottagning eller till Brottsofferjourens stödpersoner.
- Vid Brottsofferjourens distriktsbyråer finns utbildade, frivilliga stödpersoner som personligen tar sig an brottsoffren, till exempel genom att lyssna och prata med offren. Stödpersonen kan också hjälpa till med att polisanmäla brott, vara med vid rättegångar eller ge råd vid anhållan om ersättningar. Meningen är att det skall finnas

stödpersoner på så många orter som möjligt i landet.

- Brottsoffer är ofta omedvetna om sin ställning i vårt rättssystem. Den juridiska telefonrådgivningen ger brottsoffren möjlighet att kontrollera vilka rättigheter de har och att få vägledning i rättsliga frågor.
- Brottsofferjouren ordnar "självhjälpsgrupper" i olika delar av landet utifrån behovet. Grupperna leds alltid av någon yrkesutbildad person. Grupperna kan vända sig till exempel till personer som utsatts för sexuella övergrepp eller våld. Verksamheten vidareutvecklas utifrån efterfrågan och resurstilldelning.

Trots det positiva ställningstagandet från statens sida har Brottsofferjouren inte fått sin ekonomi tryggad. Merparten av medlen består av understöd från Penningautomatföreningen och av ett årligt bidrag från justitieministeriet under moment 25.01.51 i statsbudgeten. Det årliga understödet från Penningautomatföreningen har sjunkit från 3 till 2,5 miljoner mark och bidraget från justitieministeriet har varit 200 000 mark ända sedan 1998. Enligt uppgifter till utskottet kommer beloppen inte att ändras nästa år. På grund av de minskade inkomsterna och de högre kostnaderna har verksamheten vid distriktsbyrån i Mellersta Finland avvecklats i höst och verksamheten vid distriktsbyrån för Lahtisregionen i Lahtis skurits ned. Distriktsbyrån i Lahtisregionen måste avvecklas i början av 2001. Också Kymmene distriktsbyrå hotas av nedläggning.

Utskottet anser det absolut nödvändigt att Brottsofferjouren blir en statsfinansierad, permanent regionalservice som allt efter behov kan byggas ut och förbättras. Det första steget mot en permanent verksamhet bör, enligt utskottet, vara att justitieministeriet skjuter till pengar från sina anslag för understöd till driften av Brottsofferjourens centralbyrå och till start- respektive driftskostnader för de avvecklade och avvecklingshotade distriktsbyråerna. Lagutskottet föreslår därför

att anslaget under moment 25.01.51 ökas med 2 miljoner mark för att användas till

de årliga utgifterna för Brottsofferjourens centralbyrå och till start- respektive driftskostnader för avvecklade och avvecklingshotade distriktsbyråer.

Lönen för ledamöter i de högsta domstolarna

Riksdagen förutsatte den 22 januari 1999 att regeringen ser till att lönerna för presidenterna och ledamöterna i de högsta domstolarna höjs till den nivå de låg på i förhållande till de högsta statstjänstemännens löner innan den s.k. lönelagen trädde i kraft (RP 196/1998 rd, FvUB 22/1998 rd).

Lagutskottet uppmärksammade frågan i sitt budgetutlåtande (LaUU 7/1999 rd — RP 40/1999 rd) för ett år sedan och påpekade att budgetpropositionen inte innehåller några anslag för de löneändringar som riksdagen har förutsatt. Också förvaltningsutskottet har i ett flertal uttalanden (senast FvUU 14/2000 rd — B 2/2000 rd) påpekat att ledamöterna i de högsta domstolarna bör få sina löner justerade.

Inte heller i budgetpropositionen för nästa år ingår några anslag för justering av lönerna.

Enligt vad lagutskottet har erfarit utreds frågan för närvarande med anledning av överenskommelserna vid budgetförhandlingarna som-maren 2000. Finansministeriet, justitieministeriet och företrädare för de högsta domstolarna samarbetar om utredningen. Utskottet finner det ytterst viktigt att parterna snabbt lyckas enas om en lösning som är tillfredsställande för alla inblandade. Det behövs pengar i budgeten om för-handlingsresultatet skall kunna omsättas i verk-lighet. Därför föreslår utskottet

att anslaget under moment 25.10.21 och 25.10.22 ökas för en justering av lönerna för ledamöterna i de högsta domstolarna.

Utlåtande

Lagutskottet anför vördsamt som sitt utlåtande till finansutskottet

att finansutskottet bör beakta det som sägs ovan.

Helsingfors den 13 oktober 2000

I den avgörande behandlingen deltog

vordf. Matti Vähänäkki / sd
medl. Sulo Aittoniemi /alk
Leena-Kaisa Harkimo /saml
Jyri Häkämies /saml
Erkki Kanerva /sd
Toimi Kankaanniemi /fkf

Annika Lapintie /vänst
Kari Myllyniemi /cent
Kirsi Ojansuu /gröna
Veijo Puhjo /vänst
Tero Rönni /sd
Harry Wallin /sd.

Sekreterare vid sammanträdet var

utskottsrådet Kaisa Vuorisalo.